

WIEŚ

dokończenie ze str. 2

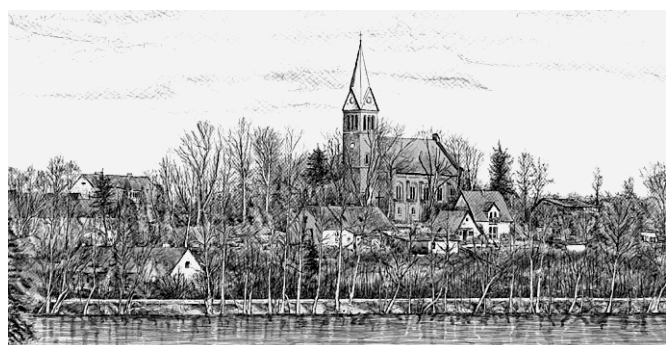
hetmana Wincentego Gosiewskiego. Wówczas, pustosząc parafię, wzięli oni do niewoli 21 mieszkańców, w tym 13 kobiet, a 13 października niewielkie już oddziały ordy, idąc na Orzysz, dotarli do wsi Okartowo.

W XVIII wieku licząca wówczas dwadzieścia siedem domów wieś należała do starostwa w Szestnie, do domeny w Orzyszu, do sądu w Elku i do okręgu kościelnego w Piszku. Wieś ucierpiała podczas epidemii dżumy w latach 1709–1710, ostatnie ofiary zmarły w grudniu 1710 roku. W latach 1851–1905 istniała w Klusach stacja meteorologiczna.

Do roku 1945 roku urzędowa nazwa wsi brzmiała Klaussen. W styczniu 1945 roku Klusy zostały wyzwolone przez wojska radzieckie. Wtedy to około 80 procent domów spalono. Pocisk działa radzieckiego uszkodził lewy narożnik kościoła. Ale mazurska ludność musiała wypić kielich goryczy do dna. Między Mazurami, a nowymi osadnikami stosunki nie układały się najlepiej. Powoli te tereny zasiedlane były przez repatriantów, przede wszystkim z Wileńszczyzny, Grodzieńszczyzny oraz Białostocczyzny. W latach 1947 - 1948 w wyniku, tzw. "akcji Wisła" przesiedlono tu ludność ukraińską zamieszkującą południowo - wschodnią część Polski. W wyniku nieznajomości przeszłości tych ziem ówczesni decydenci utożsamiający Mazurów z Niemcami, "skłonili" do wyjazdu do Niemiec znaczną część pozostałej z pożogi

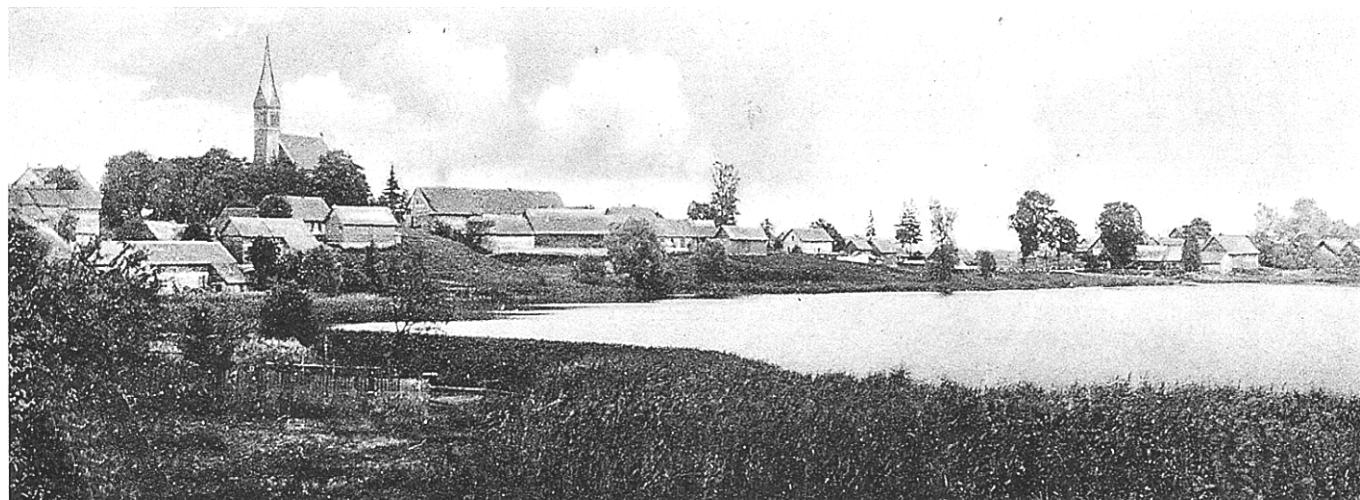
germanizacyjnej i wojennej ludności mazurskiej. Było to o tyle tragiczne, że ludzie ci bardzo często pomimo represji ze strony niemieckiej, trwali w polskości. W latach 70-tych w wyniku akcji łączenia rodzin wyjechała do Niemiec większość ludności mazurskiej. Wieś praktycznie dotąd nie odbudowała się, a znaczną jej część, na której pozostały powojenne zgliszczka, zalesiono.

W 1821 r. wieś liczyła 131 mieszkańców, w 1857 r. - 221, w 1939 r. - 315, w 2010 r. - 246, a obecnie 42 mieszkańców.

Z miejscowością związany jest Leopold Kraska, pastor z Klus w latach 1837–1847, który wspomagał Gizewiusza materiałami do badań, które ten ostatni zawarł w dziele "Polska kwestia językowa w Prusach", 1845. Kraska – obrońca polskości – został za swoją postawę usunięty z probostwa i pozbawiony godności duchownego. Z Klus pochodzili także bracia Gustaw i Jan Sawiccy, zasłużeni działacze mazurscy, współzałożyciele Łęckiego Związku Mazurów (1923-1933).

Zabytkami są tu neogotycki kościół zbudowany w 1884 r. i plebania przy kościele z pierwszej ćwierci XX wieku.

PARAFIA KLUSY

Historia tutejszej parafii sięga XIV w. i klasztoru, być może protoplastów Księży Marianów.

W sprawozdaniu z 1786r. do archiprezbitera Gizewiusza w Piszku proboszcz Johann Gross napisał, że w

Klusach, przed kościołem wzniesionym w roku 1754 istniał "kościół wybudowany przez panów krzyżackich i mistrzów zakonnych w 54 r. XIV wieku", jednakże w tak dawnych czasach przypuszczalnie mogła być mowa je-

dynie o kaplicy. Krzyżacy poświęcili ją Najświętszej Maryi Pannie.

W XVI w. kościół w Klusach był parafią należącą do okręgu ryńskiego. Protestanci przejęli kościół podczas reformacji i założyli tu parafię obejmującą do dziś: Klusy, Ogródek, Rostki Skomackie,

dokończenie na str. 3

GAZETA MIESZKAŃCÓW KLUS
publikacja Sołectwa Klusy

ŻYCIE Klus

jednodniówka

6 lipca 2024

egzemplarz bezpłatny

"KAMIEŃ Z CZARTOWSKIEM STOPAMI"

Legenda głosi, że proboszcz Wiśniewski (Jacob Wissnerus) wyrzucił diabła - Kobalda z niewiasty wyznania katolickiego.

Stało się to w 1640 r., w drugą niedzielę po Trójcy Świętej, po wygłoszeniu kazania, gdy gmina w wielkim skupieniu odśpiewała pieśń pt. "Obroną twardą jest nasz Bóg". Szatan prowadził ją do wszelkiego zła. Nie tylko próbowała poderżnąć sobie gardło, lecz chciała także innych uśmiercić, usiłując przykuć ich do ściany widłami od siana. I gdy po opuszczeniu ciała kobiety zły duch, przybrany w przerażającą postać, ukazał się na rogu kościoła, miejscowy duszpasterz skierował się ku niemu wołając: Exi male Spiritus et da locum Spiritui Sancto! (Wyjdź zły duchu i oddaj miejsce Duchowi Świętemu!) A po wytknięciu mu jego grzechów rzekł: „O nie-

wdzięczny, zapomniałeś Pana Boga Stworzyciela twego Wszechmogącego, który stworzył cię, lecz ty przez siebie nieczysty i zły się stałeś". Wtedy szatan wściekły ponad miarę zaryczał jak lew: „Wyjdę, ale nie na twój rozkaz, lecz z rozkazu Jezusa Nazareńskiego-

go! Przestałem dręczyć kobietę, ale jakim Kobald, ty będziesz miał pamiątkę". Odwróciwszy się uderzył swą zakrzywioną stopą o leżący przed kościołem kamień, po czym bardzo szybko zniknął.

Gdy Klusy najechali Tata- rzy spodziewali się, że

dokończenie na str. 2

"KAMIEŃ Z CZARTOWSKIEM STOPAMI"

dokończenie ze str. 1

znajdą pod ołtarzem naczynia liturgiczne i pieniądze. Wyrąbali więc pod nim wielką dziurę, której ślady istniały jeszcze w końcu XVIII w.

Gdy nic nie znaleźli, postanowili spalić proboszcza i kościół. Duchowny jednak wyjaśnił Polakom którzy dowodzili Tatarami, że przebywają oni w świętym miejscu. Opowiedział im historię o wypędzeniu szatana. Pokazał także leżący przed kościołem kamień z odciskami stóp diabła i zagroził zemstą Boga. Polacy zawołali, więc do Tatarów "Zostawcie ich w spokoju, idziemy dalej!". Tak, oto kościół i proboszcz zostali uratowani.

Kiedy w 1754 roku, za czasów proboszczowania Mi-

chaela Juniusa, rozpoczęto budowę nowego kościoła, uznano kamień za niegodny w tym miejscu przebywania. Tak się złożyło, że leżał zaledwie 13 stóp od wejścia do nowej świątyni i „był szczególnie groźny dla niewiast w stanie błogosławionym”. Wtedy to budowniczy nowego kościoła, mistrz murarski Heinrich Morsing, zlecił swojej ekipie wmurowanie czarciego kamienia w pobliski most kamienny. Zrobiono to tak by odcisk diablej stopy, tym razem bardziej przypominający dużą zajęczą łapę niż ptasie szpony, był widoczny.

Tak więc diabelski kamień został wmurowany w kamienny most. Więc co za kamień znalazł się ponownie przy kościele? Jeden z kolejnych

proboszczów ks. kanonik Mieczysław Kuźmicki, spoczywający na miejscowym cmentarzu, zapewne uznał, że sama legenda bez namacalnego dowodu jest niewiele warta i sprowadził nowy kamień, który prawdopodobnie leżał wcześniej pod „Zdorową Górą”.

Abym oglądać ten kamień, zatrzymywały się tutaj wycieczki, a Klusy za jego sprawą stały się znane i popularne na turystycznym szlaku.

Stało się jednak jakiegoś czasu, chyba kilka lat temu, że głaz zaginął. Jak się okazało, według ówczesnego proboszcza, kamienia, w którym Kobold zostawił ślad swojej kończyny, „nie ma i nie było”, dlatego, że ewangelicki pastor nie mógł wygnać diabła z katolicki, jako że ewangelicy nie odprawiają egzorcyzmów.

WIEŚ

Wieś Klusy, po mazursku Kłusy, a po niemiecku Klaussen (Claussen) położona jest w gminie Orzysz, na zachodnim skraju Pojezierza Elckiego, w otoczeniu trzech jezior: Lipińskiego, Druglin i Krakosztyn.

W pobliżu wsi znajduje się kilka innych niewielkich jezior: Kępno, Kępienka i Przykop. Przez Klusy przebiega droga krajowa nr 16 na odcinku Orzysz – Elk. Obecnie funkcję sołtysa sprawuje Marzena Najda.

Historycy niemieccy wywodzą nazwę wsi od Clausula Mariana, zgromadzenia zakonnego, którego klasztor miał się tu wznosić w 1354 roku na pagórku między trzema jeziorami. Data założenia Klus nie jest znana, są one jednak zapewne jedną z najstarszych wsi w powiecie piskim. W 1530 roku istniała tu łacińska szkoła parafialna, a od jej nauczyciela wymagano wyższego wykształcenia.

Administracyjnie Klusy podlegały starostwu ryńskiemu, które z kolei podzielone było na okręgi (Orzysz) i rewiry (Grzegorz, Skomack, Dąbrówka, Jora, Orle, Orzysz). Wchodziły w skład rewiru w Skomacku (Grzegorz, Lipińskie, Ogródek, Rożyńsk, Ruska Wieś oraz Klusy). Jednostki te jednak nie odgrywały większej roli administracyjnej, były one raczej powołane do zarządzania dobrami skarbowymi i domenami książęcymi. Nadawcą przywileju był starosta ryński Jerzy von Diebes, który odsprzedał Wojtkowi Mikusiowi (Mikusach) 2 łany przy jeziorze Klusy (dzisiaj jezioro Lipińskie) w celu obsadzenia wsi na 20 łanach. Mieszkańcy otrzymali 8 lat wolnizny, co również potwierdza zapis z roku 1564. We wsi znajdowało się 5 karczm, co świadczyło o bogatym, rozwiniętym życiu towarzyskim mieszkańców.

Jesienią 1656 r. miał miejsce najazd na Klusy czambułu Tatarów pod dowództwem Hassun-beja, który wspomagał wojska

dokończenie na str. 4

PARAFIA KLUSY

dokończenie ze str. 1

Skomack Wielki, Rogale, Rogalik, Rożyńsk, Ruską Wieś, a wcześniej także Koźle, Gorzekały i Lipińskie. W starostwie ryńskim było siedem parafii, z których pięć miało uposażenie po 4 łany, a dwie mniej, bo po 2 łany - Okartowo i Klusy.

Od 1530 r. istniała w Kłusach szkoła przykościelna (potem parafialna). W połowie XIX wieku uczęszczało do niej 403 dzieci.

W pierwszej połowie XVIII wieku kościół popadł w ruinę i został rozebrany. Jego odbudowę rozpoczęto w 1754 r., za czasów proboszcza Michaela Juniusa.

4 maja 1858 r. kościół spłonął. Nowy - obecny - wzniesiono w 1884 roku. Samodzielną parafię rzymskokatolicką erygowano tu w 1972 r. pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych.

Wystrój i wyposażenie kościoła pochodzi głównie z okresu jego ostatniej odbudowy. Drewniany ołtarz główny wyposażony został w obraz Matki Bożej Wspomożenia Wiernych. Na środku prezbiterium umiejscowiono dębowy ołtarz soborowy. W tej części kościoła znajduje się także dębowa ambona. Po stronie północ-

nej i południowej ustawiono dwa ołtarze boczne. W prawym umieszczono obraz Matki Bożej Częstochowskiej, w lewym, obraz Serca Pana Jezusa. Po stronie południowej znajduje się drewniana empora wsparta na czterech drewnianych belkach, służąca jako chór. Na chórze umieszczono organy muzyczne. Ich prospekt składa się z 25 piszczałek, a jego konstrukcję wieńczy krzyż.

Aktualnie proboszczem jest ks. Adam Kolbusz. Mieszkańcy twierdzą, że wychodzi do ludzi z sercem, zawsze wspierając dobrym słowem. Zwykły ale niezwykły człowiek.

Msza św. w dni powszednie: 18:00, msza św. w niedzielę i uroczystości: 12:00.

Adres: Klusy 12, 12-250 Orzysz, tel. 87 423 79 91, parafiaklusy@gmail.com

Jednodniówkę "Życie Klus" przygotowali wolontarystycznie animatorzy społeczni z **Mazurskiego Stowarzyszenia Aktywności Lokalnej MSAL w Orzyszu** wspierając w ten sposób aktywności naszej gminnej społeczności.

MSAL